

TRENDY A AKTUALITY Z HOSPODÁRSKEHO SVETA 4/2019

GLOBALNA EKONOMIKA

Členstvo v EÚ má mnoho výhod, ale z členstva EU nemusí vyplývať priamo aj hospodársky rast

Odborníci z Centra európskych politických štúdií v Bruseli a University of Southern Denmark skúmali, či vstup do EÚ v minulosti v priemere zvýšil domácu hospodársku dynamiku počas niekoľkých desaťročí. Výskum zohľadnil množstvo rôznych empirických stratégií, časových období od šesťdesiatych rokov do r. 2015, vzoriek krajín a súborov údajov. Porovnával sa rast EÚ s USA a s porovnateľne bohatými krajinami OECD mimo EÚ, rovnako aj rast bývalých sovietskych satelitov vo vnútri a mimo EÚ, a tiež celkovo rast rôznych krajín EÚ. Výskum prišiel k záveru, že sa nedá jednoznačne preukázať priama súvislosť medzi ekonomickým rastom a členstvom v EU. Ekonomický rast ČS EU je zhruba porovnateľný s porovnateľne bohatými krajinami, ktoré do EU nepatria, a v niektorých prípadoch dokonca slabší. Neschopnosť prieskumu nájsť významný pozitívny ekonomický prínos z členstva v EÚ je v priamom rozpore s mnohými oficiálnymi správami, ktoré prichádzajú s opačným záverom. Štúdia sa nesústredila na ekonomické výhody a benefity jednotného trhu EU, ale len čisto na faktory ekonomického rastu. V tomto zmysle považujú autori štúdie prinajmenšom za neprimerané tvrdenie, že ekonomický rast automaticky vyplýva z členstva v EÚ.

Prieskum OECD: Ľudia z vyspelých krajín si želajú vyššie dane pre bohatých

Výrazná väčšina obyvateľov vyspelých krajín chce vyššie dane pre bohatých a podporuje budovanie sociálneho štátu. Vo všetkých 21 skúmaných krajinách vyše polovica opýtaných odpovedala kladne na otázku: „Mala by vláda zdaňovať bohatých viac než v súčasnosti, aby podporila chudobných?“ OECD pritom nedefinovala pojem bohatstvo. Najvyššiu podporu si získal návrh zvyšovania daní pre bohatých v krajinách, ktoré v uplynulých rokoch čelili dlhovej kríze. Takmer 80 percent respondentov v Grécku a Portugalsku sa vyjadrilo za zvýšenie daní pre bohatých, zatiaľ čo priemer v prieskume bol na úrovni 68%.

Potreba generálky medzinárodného daňového systému

Presvedčenie verejnosti, že nadnárodné spoločnosti platia nízke dane, vedie k požiadavke zmeniť systém ich zdaňovania. Riaditeľka MMF Ch. Lagardeová to považuje za oprávnené, pretože ľahkosť, s akou sa nadnárodné spoločnosti vyhýbajú plateniu daní, ako aj pokles korporátnej dane v priebehu posledných troch desaťročí znižujú dôveru vo férovosť medzinárodného systému. Súčasná situácia je osobitne škodlivá z pohľadu nízko príjmových krajín. Podľa analýz MMF nečlenské krajiny OECD spoločne strácajú 200 mld. príjmov ročne (1,3% HDP) v dôsledku toho, že nadnárodné spoločnosti presúvajú zisky do krajín s nízkymi daňami. G20 a OECD vynaložili snahu sťažiť korporáciám tento druh aktivít, nie však s efektívnym výsledkom. Kľúčovým kritériom je lepšie sa vysporiadať s presunmi ziskov a daňovou súťažou, prekonať právne a administratívne prekážky reformy a nakoniec zaistiť plné uznanie záujmov nízko príjmových krajín.

ECB začína pochybovať nad účinnosťou svojich doterajších opatrení

Na konferencii ECB vo Frankfurtu koncom marca M. Draghi oznámil, že guvernéri centrálnej banky začínajú mať veľké obavy z toho, že negatívne sadzby v EU neprinesli požadované účinky a na druhej strane viedli k poklesu marží u väčšiny európskych bánk. Čistý úrokový diferenciál je totiž v EU pre komerčné banky veľmi nízky – banky platia 0.4% ročne za nadbytočné rezervy v ECB a úroky, ktoré si účtujú na strane pôžičiek, sú vďaka rekordne nízkym sadzbám takisto minimálne. Banky preto zápasia s naozaj ťažkou situáciou. Doteraz ECB obhajovala negatívne úrokové sadzby v záujme potlačenia inflácie, ako však vidíme z posledného vývoja, ekonomika aj inflácia začali v posledných kvartáloch výrazne klesať. Pre investorov to môžu byť príznaky toho, že ani samotná ECB si nie je istá svojou vlastnou politikou, čo neznačí nič pozitívne do budúcnosti.

USA chcú uvaliť na EÚ nové clá za vyše 11 miliárd za dotácie pre Airbus

Úrad amerického obchodného splnomocnenca (USTR) oznámil, že európske dotácie spôsobili USA škody za 11,2 mld. USD. V tejto výške preto chce Washington uplatniť aj sankčné clá. EÚ a USA bojujú zhruba 14 rokov na pôde WTO pre nelegálne dotácie druhej strany pre výrobu lietadiel. WTO zistila, že tak EÚ, ako aj USA, poskytujú svojim výrobcom miliardové dotácie s cieľom ukrojiť čo najväčšiu časť trhu s veľkými komerčnými lietadlami. USTR však tvrdí, že EÚ aj napriek predchádzajúcim verdiktom WTO ponechala väčšinu kritizovaných dotácií v platnosti a pridala k nim ešte ďalšiu štátnu pomoc. V priebehu leta USA plánuje oznámiť kompletný zoznam výrobkov, na ktoré sa budú vzťahovať sankcie. Na predbežnom zozname sú európske komerčné lietadlá, komponenty a vrtuľníky. Clá by sa však mali dotknúť aj odevov a potravinových produktov, ako sú syry, ovocie, vína, olivový olej či produkty z rýb.

MMF hlási, že recesia globálnej ekonomiky „sa odkladá“

Rast svetovej ekonomiky v dôsledku obchodných sporov aj prísnejšej menovej politiky stratil tempo, ako však uviedla MMF šéfka MMF Ch. Lagardeová v prejave k Obchodnej komore USA (Washington, 1.4.2019), MMF v blízkom období neočakáva hospodársku recesiu. Ak by aj na celý obchod medzi USA a Čínou bolo uvalené 25% clo, znížil by sa podľa analýzy MMF hrubý domáci produkt v USA o 0,6% a v Číne až o 1,5%. „V obchodnej vojne nikto nevyhráva,“ povedala šéfka MMF. „Preto je potrebné, aby sme spolupracovali na znižovaní obchodných bariér a modernizácii globálneho obchodného systému.“

ENERGETIKA

Termonukleárna fúzia môže vyriešiť energetické problémy ľudstva

Vďaka termonukleárnej fúzii svieti Slnko a iné hviezdy. Je to najrozšírenejší zdroj energie vo vesmíre. O jej ovládnutí snívajú vedci už viac ako 70 rokov. Dúfajú, že v špeciálnom reaktore - tokamaku - naštartujú reakcie prebiehajúce v jadrách hviezd a využijú ich ako stabilný a čistý zdroj energie. Projekt ITER (International Thermonuclear Experimental Reactor) je najväčší a najnákladnejší projekt na svete v oblasti termojadrovej fúzie. Na jeho stavbe sa okrem ČŠ EU podieľa aj Japonsko, Čína, USA, India, Rusko a Južná Kórea. Výskumné zariadenia tohto grandiózneho projektu sa budujú neďaleko francúzskeho mesta Cadarache a ich výstavba sa začala v r. 2007. Podľa aktualizovaného harmonogramu sa predpokladá získanie plazmy v reaktore v r. 2025 a jeho sprevádzkovanie na plný výkon v roku 2035. Ak bude projekt úspešný, v období 2040 až 2050 by mala byť postavená prvá termonukleárna fúzna elektrárňa.

Rekordný podiel Gazpromu na dodávkach plynu do EU

Podiel Gazpromu na európskom trhu s plynom bol minulý rok najvyšší v histórii, jeho podiel sa zvýšil na rekordných 36,7% z 34,7% v r. 2017. Gazprom chce svoj podiel ešte ďalej zvyšovať, a ak by sa to aj nemalo podariť, v nasledujúcich rokoch ho chce udržať na úrovni minimálne 35%. S cieľom udržať si silnú pozíciu na európskom trhu Rusko investuje aj do skvapalneného zemného plynu a minulý mesiac sa stalo najväčším dodávateľom LNG Európy. Ruský plynárenský gigant vidí najväčšiu konkurenciu v americkom LNG. To je zmena oproti predchádzajúcemu postoju, keď Gazprom odmietal tvrdenia, že by vývoz LNG z USA do Európy mohol mať vplyv na biznis Gazpromu.

Eustream pomôže Kyjevu rozbiť monopol a Slovensku zachrániť zhruba 400 mil. Eur

Plyn cez Ukrajinu bude po dostavbe Nord Streamu 2 tiecť, len ak zreformujete svoj trh, odkazoval Kyjevu vlni Brusel. Na rozbití historických monopolov na energetickom trhu u východných susedov oddelením prepravcu Ukrtransgaz od materskej obchodnej spoločnosti Naftogaz malo záujem aj Slovensko. A to nielen kvôli príležitosti vstúpiť na tamojší trh cez slovenskú firmu Eustream. Ak takzvaný unbundling, teda odštiepenie prepravcu od materskej spoločnosti, prebehne úspešne, podarí sa nám taktiež vyhnúť strate približne 400 mil. Eur, ktorá by hrozila, ak sme prišli o poplatky za prepravu plynu z Ukrajiny na západ a späť. Slovensko sa preto aktívne zapája do vyjednávania o zostavenie medzinárodného konzorcia, ktoré má operovať na Ukrajine.

Cena batérií klesla vlni najviac zo všetkých obnoviteľných zdrojov energie

Podľa najnovšieho prieskumu spoločnosti Bloomberg NEF sa náklady na produkciu elektriny z obnoviteľných zdrojov v porovnaní s vlnajškom opäť znížili. Náklady pre lítiovo-iónové batérie klesli od prvej polovice 2018 o vyše tretinu, náklady pre morské veterné elektrárne o 24 %. Zlacznela aj produkcia elektrickej energie z pevninských veterných turbín (o 10 %) a fotovoltických solárnych panelov (o 18 %). Analýzy ukazujú, že náklady za MWh pre pevninské veterné elektrárne, solárnu fotovoltiku a morské veterné elektrárne klesli od r. 2010 o 49%, resp. 84% a 56 %. Cena lítiovo-iónových batérií zaznamenala od r. 2012 pokles o 76 %.

Výrazný nárast dopytu po energii

Podľa Medzinárodnej energetickej agentúry medziročný rast dopytu po energiách dosiahol v r. 2018 úroveň 2,3%, čo je najvyššie číslo od r. 2010. Tento rast sa viazal predovšetkým na fosilne palivá. Dôsledkom je rekordná výška emisií CO₂ v r. 2018 na úrovni 33 mld. ton, čo predstavuje medziročný rast o 1,7%. Napriek snahe redukovať emisie CO₂ používanie uhlia, ropy a zemného plynu stále rastie.

TECHNOLÓGIE

Prechod na e-autá núti automobilky prepúšťať

Ford prepustí v DE 5 tisíc ľudí, Jaguar Land Rover zruší vo UK 4,5 tisíce pracovných miest, General Motors uzavrie výrobný závod v Ohiu, kvôli čomu o prácu príde 2,5 tisíce zamestnancov, Volkswagen plánuje zrušiť 5-7 tisíc pracovných miest. Každá z týchto automobiliek prepúšťaním rieši vlastné problémy, no všetky z nich čelia spoločnej výzve – prechodu od vozidiel s tradičným pohonom k elektrickým autám. Elektromobil sa dá vyrábať s počtom pracovníkov asi o 30% nižším.

Kedy začnú byť elektromobily naozaj 'zelené'?

Niet pochýb o tom, že elektromobily nevypúšťajú ani gram emisií oxidu uhličitého. To je veľký prínos. Ale len lokálny. Z globálneho hľadiska sa celá vec javí celkom inak. Príroda je totiž jedno, či emisie skleníkového CO₂ pochádzajú z výfuku auta alebo zo spaľovania uhlia pri výrobe elektriny, prípadne z energetickejšieho výrobného procesu batérií. Potom sa už elektromobily nezdarujú až také „zelené“. Poukázali na to už viaceré organizácie, napríklad nemecký autoklub ADAC, či konzultačná spoločnosť Berylls Strategy Advisors (BSA). Vypočítali, že ak do uhlíkovej stopy elektromobilov započítame energiu na výrobu auta spolu s akumulátormi a tiež spotrebovanú elektrickú energiu, začne byť prínosom v porovnaní s konvenčným autom vybaveným spaľovacím motorom až po najazdení niekoľko stotisíc kilometrov. Belgický profesor D. Ernst z univerzity v Liège prišiel výpočtami k smutnému záveru. Elektromobil by vyrovnal svoju uhlíkovú stopu v porovnaní s konvenčným vozidlom so spotrebou 6 litrov benzínu až po neuveriteľných 697 612 km. Vyplýva to zo stále vysokého podielu elektrickej energie, ktorá pochádza z fosílnych palív. Zároveň uviedol, že ak by bola všetka energia spotrebovaná na výrobu a prevádzku elektromobilu z obnoviteľných zdrojov, prínos by sa dostavil už po 30 000 až 40 000 km. Samozrejme, zo strany často nekritických obhajcov elektrického pohonu áut sa dočkal zdruvujúcej kritiky. A tak svoje výpočty revidoval na základe príspevkov, ktoré považoval v diskusii za relevantné. Lenže ani to elektromobilom príliš nepomohlo. Pri najoptimistickejšom scenári, kde sa počíta s čistou výrobou energie, bude elektromobil ekologickejší už po odjazdení 67 226 km, ale pri najpesimistickejšom scenári až po 671 641 km. Druhý údaj je samozrejme už za životnosťou elektromobilu. Ak by sa totižto zoberal do úvahy ročný nájazd 15 000 km, čo je na elektromobil i tak „riadna porcia“, keďže sa pohybuje zväčša v meste, musel by byť v prevádzke takmer 45 rokov.

Továreň na čistenie vzduchu

So stále negatívnejšími správami o znečistení ovzdušia chce bojovať spoločnosť Carbon Engineering, ktorej plánom je zachytávať CO₂ v takom množstve, ako by to dokázalo 40 mil. stromov za jeden rok. Do tejto technológie investujú aj giganti zo Silicon Valley, medzi ktorými nechýba Microsoft na čele s B. Gatesom. Novovzniknutá spoločnosť pôsobiaca v Britskej Kolumbii vyzbierala dostatok financií, aby mohla začať s realizáciou svojho plánu a vybudovať továreň na čistenie vzduchu. Množstvo zachyteného CO₂ sa bude po spustení prevádzky počítať na tony (až 1 megatonu CO₂ ročne). Také množstvo však bude potrebné niekde uskladniť. Spoločnosť ho plánuje bezpečne skladovať pod zemou, no taktiež tento materiál využije v inovatívnom procese, kedy sa premení na palivo pre autá so spaľovacími motormi.

EK odporúča spoločnú koncepciu pre EÚ v otázke bezpečnosti 5G sietí

Podľa EK sa celosvetové výnosy z technológie 5G v r. 2025 odhadujú na sumu 225 mld. eur. Ak chce EÚ získať kľúčovú konkurenčnú výhodu na globálnom trhu, zaistenie kybernetickej bezpečnosti je pre zaručenie jej strategickej autonómie nevyhnutné. EK pripomenula, že telekomunikačné siete 5G budú tvoriť základ európskych spoločností a ekonomiky vďaka prepojeniu miliárd objektov a systémov, a to aj v takých zásadných odvetviach, ako sú energetika, doprava, bankovníctvo, zdravotníctvo či systémy priemyselnej kontroly. EK preto odporučila súbor opatrení na posúdenie rizík v oblasti kybernetickej bezpečnosti sietí 5G a posilnenie preventívnych opatrení. Podľa správy EK by každá slabina sietí 5G alebo kybernetický útok zameraný na budúce siete v jednom členskom štáte ovplyvnili Úniu ako celok. Aj preto sú potrebné zosúladené opatrenia. Na vnútroštátnej úrovni by mal každý členský štát EÚ do konca júna 2019 dokončiť vnútroštátne posúdenie rizika infraštruktúry 5G siete a do 15. júla predložiť výsledky Európskej komisii.

Povolania budúcnosti

AmCham vo svojej analýze uvádza, že 40% európskych zamestnávateľov má problémy nájsť zamestnancov so zručnosťami, ktoré by podporili rast a inováciu ich podnikania. Podľa analýz EÚ až polovica obyvateľov EÚ nemá základné digitálne zručnosti, ktoré sú hlavným predpokladom inovácie. Popri meniacom sa charaktere pracovných miest, ktoré budú potrebovať komplexnejšie zručnosti, budú najväčší tlak znášať práve

manažéri. Bude sa od nich očakávať, aby inšpirovali a viedli k výsledkom a nie kontrolovali procesy a pracovný čas.

SLOVENSKO

Štát ročne minie 140 miliónov na študentov, ktorí skončia v inom odbore

Viac ako polovica absolventov VŠ nie je zamestnaných v odbore, ktorý vyštudovali. Štát tak vynaloží vyše 140 mil. Eur na ich štúdium, aj keď si napokon vyberú inú profesiu. Pri rozhodovaní o výbere VŠ stále prevládajú netechnické odbory. Slovensko je pritom priemyselným štátom. Podľa oficiálnych štatistík v priemysle bude v najbližšom období celkovo chýbať až 40 000 kvalifikovaných pracovníkov. Len automobilový sektor ich podľa Zväzu automobilového priemyslu potrebuje do r. 2020 okolo 14 000.

Daňovo-odvodové zaťaženie dôvodom znižovania atraktívnosti Slovenska pre investorov

Automobilky na Slovensku v súčasnosti nevidia veľký priestor pre výraznejší nárast miezd. Hlavným dôvodom je vysoké daňové a predovšetkým odvodové zaťaženie práce. Ako vyhlásil predseda predstavenstva Volkswagen Slovakia O. Grünberg, zvyšovať mzdy bez znižovania odvodov nie je možné. Poukázal predovšetkým na nárast celkových mzdových nákladov za ostatné desaťročie. Vychádza pritom zo zistení v rámci koncernu. Kým automobilke narástli za deväť rokov náklady na prácu v Portugalsku o 22%, na Slovensku to bolo až o vyše 50%. Aj preto Grünberg upozorňuje, že nie všetko z týchto peňazí navyiac pocítili zamestnanci vo svojich peňaženkách. Veľkú časť si totiž zobral štát v podobe daní a odvodov. Tie sú u nás jedni z najvyšších v rámci vyspelých ekonomík. Našimi konkurentmi sú už aj krajiny južnej Európy či severnej Afriky. Nie sme takí atraktívni. Investori začali Slovensko obchádzať a to treba zmeniť.

Kanadská obchodná komora vyzýva na zrušenie aktivít s Privatbankou, dôvodom je Kočner

Kanadská obchodná komora v SR vyzvala svojich členov, ako aj všetky zahraničné obchodné komory na Slovensku, aby zrušili akékoľvek svoje aktivity s Privatbankou. Kanadská obchodná komora tiež žiada NBS, aby jej pozastavila bankovú licenciu, a to dovtedy, kým nebude relevantne preukázaná legálnosť všetkých jej transakcií s M. Kočnerom. Privatbanka považuje vyhlásenie kanadskej obchodnej komory za absolútne neprimeraný zásah do povesti banky a voči tomuto útoku sa bude brániť dostupnými právnymi prostriedkami. Pripravuje podanie žaloby za náhradu prípadnej škody v dôsledku poškodzovania práv banky.

Medzi riaditeľmi slovenských podnikov sa rozmáha ekonomický pesimizmus

Generálni riaditelia slovenských firiem dramaticky zmenili názor na vývoj svetovej ekonomiky v najbližších rokoch. Vyplýva to z Slovenského CEO prieskumu 2019, uverejneného poradenskou spoločnosťou PwC, na ktorom sa zúčastnilo 127 firemných lídrov. Tí odpovedali na otázky, ako vidia rast svojich firiem v najbližších rokoch. Pokles dôvery v rast firiem nastal najmä v horizonte troch rokov, očakávania týkajúce sa počtu zamestnancov sa nezmenili. Podiel slovenských riaditeľov, ktorí tvrdia, že hospodársky rast vo svete sa tento rok spomalí, vzrástol na 58% v porovnaní s 10% v roku 2018. Podiel respondentov, ktorí veria v zrýchlenie svetovej ekonomiky, zároveň klesol na 11% z minuloročných 36%.

Z KRAJÍN V4

M. Zeman presadzoval vo Viedni projekt Dunaj-Odra-Labe

Český prezident M. Zeman sa počas návštevy Viedne (3.4.2019) snažil svojho rakúskeho kolegu A. Van der Bellen presvedčiť o význame rozšírenej spolupráce V4 s Rakúskom. Van der Bellen na spoločnej tlačovej konferencii ocenil vzájomné vzťahy oboch krajín, zlepšenie ale vidí v zatiaľ nedokončenom diaľničnom prepojení a v zlepšení železničnej siete. Zeman s rakúskym prezidentom hovoril tiež o projekte vodného koridoru medzi Dunajom, Odrou a Labe, ktorého je dlhodobým propagátorom. Za svoj čiastočný úspech označil skutočnosť, že Van der Bellen v tomto ohľade „vyhlásil neutralitu“.

Maďarsko láka naše firmy na nízke dane

Keď bratislavská firma dosiahne stotisícový zisk, do štátnej pokladnice odvedie 21-tisíc. Ak by však sídlila o pár kilometrov ďalej v maďarskej Rajke, na korporátnej dani by nezaplatila ani polovicu – presnejšie deväťtisíc. Naši južní susedia totiž majú najnižšiu sadzbu dane z príjmov firiem v celej EÚ. Slovenskí podnikatelia si túto skutočnosť veľmi dobre uvedomujú a hromadne sa tam presúvajú. Priebežné čísla za tento rok ukazujú, že odliv slovenských firiem do Maďarska nabera na sile. Za prvé mesiace „emigrovalo“ takmer dvesto firiem. Pritom za celý minulý rok ich bolo okolo šesťsto. Ak by trend z prvého štvrťroka pokračoval, prišlo by Slovensko o osemsto podnikateľských subjektov. Celkovo je v Maďarsku oficiálne registrovaných približne 10-tisíc slovenských firiem. Väčšina je z Bratislavského kraja a týka sa malého a stredného biznisu.

